МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Институт экологии и природопользования

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.
____
"___"______________20___ г.

Программа дисциплины

Татарский язык в профессиональной коммуникации Б1.В.ДВ.1

Направление подготовки: 05.03.06 - Экология и природопользование
Профиль подготовки:
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Автор(ы):
Кузьмина Х.Х. , Сагдиева Р.К.
Рецензент(ы):
Хадиева Г.К.

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института экологии и природопользования:
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

7. Литература

8. Интернет-ресурсы

9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Кузьмина Х.Х. кафедра татарского языкознания Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Khalisa.Kuzmina@kpfu.ru ; доцент, к.н. (доцент) Сагдиева Р.К. кафедра татарского языкознания Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Ramilya.Sagdieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

1) развитие у студентов коммуникативной компетенции (речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной и учебно-познавательной);

2) развитие и воспитание способности к личностному и профессиональному самоопределению студентов, их социальной адаптации;

3) формирование активной жизненной позиции как гражданина и субъекта межкультурного взаимодействия;

4) развитие таких личностных качеств, как культура общения, умения, умение работать в сотрудничестве, в том числе в процессе межкультурного общения;

5) развитие способности и готовности студентов к самостоятельному изучению татарского языка, к дальнейшему самообразованию с его помощью в разных областях знаний;

6) приобретение опыта творческой деятельности, опыта проектно-исследовательской работы с использованием татарского языка, в том числе в русле выбранного профиля.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ДВ.1 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 05.03.06 Экология и природопользование и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 2 курсе, 4 семестр.

Федеральный государственный образовательный стандарт по направлению подготовки 050100.62 (бакалавриат) предусматривает изучение дисциплины 'Татарский язык впрофессиональной коммуникации' в составе гуманитарного, социально-экономического цикла. Дисциплина является базовой.

Для освоения данной дисциплины необходимы знания, полученные обучающимися в средней образовательной школе, в частности, они должны иметь общее представление о татарском языке, его отличиях от других языков, особенностях функционирования.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-5 (общекультурные компетенции)	способностью к коммуникации в устной и письменной формах на русском и иностранном языках для решения задач межличностного и межкультурного взаимодействия
ОК-6 (общекультурные компетенции)	способностью работать в коллективе, толерантно воспринимать социальные, этнические, конфессиональные и культурные различия

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- значение лексических единиц, связанных с тематикой выбранного профиля и с соответствующими ситуациями общения;
- языковой материал: идиоматические выражения, оценочную лексику, единицы речевого этикета, обслуживающие ситуации общения в рамках новых тем, в том числе профильно-ориентированных;
- новые значения изученных глагольных форм, средств и способов выражения модальности, условия, предположения, причины, следствия, побуждения к действию;

Лингострановедческую и страноведческую информацию, расширенную за счет новой тематики и проблематики речевого общения, с учетом выбранного профиля.

2. должен уметь:

- группировать слова по лексическим темам;
- употреблять в речи распространенные предложения;
- пользоваться предложениями с однородными членами, правильно интонировать такие предложения и ставить знаки препинания в них;
- рассказывать о прочитанном, увиденном, используя разнообразные по интонации простые и сложные предложения, правильно интонировать их;
- образовывать нужную падежную форму существительного, требуемую по контексту и употреблять ее в речи;
- использовать глаголы с учетом их смыслового значения: глаголы движения, речи, действия, процесса, состояния, отношения, поведения, мышления;
- употреблять в речи прилагательные в качестве определений и эпитетов для образного описания людей и предметов;
- употреблять в речи основные типы наречий со значением времени, места, цели, причины и т.д.
- употреблять деепричастия и деепричастные обороты в связной речи;
- правильно употреблять послелоги в речи;
- связывать в тексте при помощи союзов однородные члены предложения, части сложносочиненных и сложноподчиненных предложений;
- правильно использовать в устной и письменной диалогической и монологической речи наиболее употребительные частицы, присущие татарскому языку;
- умение правильно произносить и писать модальные слова в монологической и диалогической речи;
- пользоваться двуязычными словарями;
- выразительно читать и воспринимать тексты, содержащие диалог;
- пользоваться в речи побудительными и восклицательными предложениями, интонировать их, выделять голосом нужные по смыслу слова;
- формулировать вопросы, отвечать на них, принимать участие в беседе на темы, связанные с учебой, трудом, отдыхом, повседневной жизнью, прочитанными книгами, фильмами и т.д.
- составлять диалог и монолог по заданной теме и ситуации;
- употреблять в диалогической и монологической речи обращения, вводные слова;
- воспроизводить содержание услышанного и прочитанного;
- самостоятельно строить высказывания на основе интонационно-смысловых типов речи;
- составлять рассказ об учебе, труде, обязанностях, прогулке, отдыхе, повседневной жизни и записывать его.

3. должен владеть:

- основными методами и приемами исследовательской и практической работы в области языкознания;

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

- демонстрировать способность и готовность к практическому применению полученных знаний при решении профессиональных задач.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- понимать татарскую речь и поддерживать разговор;
- применять полученные знания при решении профессиональных задач.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2 зачетных(ые) единиц(ы) 72 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: зачет в 4 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практи-ческие занятия	Лабора-торные работы	
1.	Тема 1. Введение в курс "Татарский язык". Татарский речевой этикет	4	1-2	4	2	0	Письменное домашнее задание
2.	Тема 2. Ведение диалога в связи с содержанием прочитанного/прослушанного текста.	4	3	0	4	0	Творческое задание
3.	Тема 3. Развитие навыков составления сообщений в рамках страноведческой и общенаучной тематики, понимание монологического высказывания.	4	2-7	4	4	0	Устный опрос
4.	Тема 4. Фонетика. Произносительная норма: обучение произношению.	4	4	0	4	0	Контрольная работа
5.	Тема 5. Грамматика: обучение грамматике.	4	5-6	0	4	0	Письменная работа
6.	Тема 6. Лексикология: обучение лексике.	4	8	0	2	0	Письменное домашнее задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
7.	Тема 7. Развитие навыков письменного изложения прочитанного текста.	4	9-12	0	2	0	Контрольная работа
8.	Тема 8. Формирование навыков работы с русским текстом по специальности с целью его перевода на татарский язык.	4	13-14	0	2	0	Тестирование
9.	Тема 9. Формирование навыков понимания монологического и диалогического высказывания, связанное со специальностью студента	4	15-16	0	2	0	Устный опрос
10.	Тема 10. Формирование навыков ведения диалога на профессиональные темы, обсуждения услышанного (прочитанного); формирование навыков монологической речи в профессиональном общении.	4	17-18	0	2	0	Творческое задание
.	Тема . Итоговая форма контроля	4		0	0	0	Зачет
	Итого			8	28	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение в курс "Татарский язык". Татарский речевой этикет

лекционное занятие (4 часа(ов)):

1. Ознакомление с порядком присоединения аффиксов к именам существительным: имя сущ. + аффикс мн. ч. + афф. принадлеңности. + Аффикс падежа (апа + ЛАР + ЫМ + НЫ, ДӘФТӘР+ЛӘР+ЕГЕЗ+НЕ, АБЫЙ+ЫМ+НАР+НЫҢ). 2.Развитие навыков узнавания имен прилагательных, выраженных арабской формой ?ый, и: әдәби, фәнни, тарихи и т.д. 3. Закрепление всех форм изафета по активному словарю. Особенности их падежного склонения (склоняется только последняя часть). 4. Умение находить в предложениях послелоги (кебек, шикелле, төсле, сыман) и объяснить их значение.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Лексика: речевые образцы по лексическим темам "Танышу", "Гафу үтенү", "Рәхмәт сүзе". Основные темы: 1. Ознакомление с порядком присоединения аффиксов к именам существительным: имя сущ. + аффикс мн. ч. + афф. принадлеңности. + Аффикс падежа (апа + ЛАР + ЫМ + НЫ, ДӘФТӘР+ЛӘР+ЕГЕЗ+НЕ, АБЫЙ+ЫМ+НАР+НЫҢ). 2.Развитие навыков узнавания имен прилагательных, выраженных арабской формой ?ый, и: әдәби, фәнни, тарихи и т.д. 3. Закрепление всех форм изафета по активному словарю. Особенности их падежного склонения (склоняется только последняя часть). 4. Умение находить в предложениях послелоги (кебек, шикелле, төсле, сыман) и объяснить их значение.

Тема 2. Ведение диалога в связи с содержанием прочитанного/прослушанного текста.

практическое занятие (4 часа(ов)):

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Лексика: чуар, песнәк, сак, чәүкә, тирән, ала карга, кышла, саескан, бурсык, һәлак бул, туган як, ачлык, оя, бәс, алыштыр, урман тавыгы, нәфис, гүзәл, зифа, сылу, бака яфрагы, кузгал, өченче көн, тигез, бөтен, давыл, аю, бүре, поши, төлке, тиен, бурсык, йомран, болан, елан; һәркем, һәр, алан, куак, Мишә, Зөя, балык чиртә, эләгә, кенәри, сыерчык, юлбарыс, тургай, тәвә кошы, сандугач, читлек, кара балык, чуртан, ат (стреляй), ау, аула, кош-корт, әрәмә, ялан, чүл, зарарлан, бәйле, янгын, кырмыска, үзгәреш, тәнәтмә, үсенте, сусаклагыч, коточкыч, мохит, хезмәт ит, коел, коткар, оя, тырнак гөл, чирәм, меңьяфрак, миләүшә, умырзая, тигезлек, караш, тирә-юнь, исәпкә ал, фараз, җентекләп, аянычлы, туфрак, үле, калдыклар, чәчүлек җир, юкка чыгу, утрау, кагыл, тугрылыклы; Основные темы: 1. Навыки соблюдения порядка слов в простом предложении. 2. 2. Значение обратного порядка слов в разговорной речи (в восклицательных предложениях): (Күңелле булды урманда! Күргәннәр бит алар!) 3. Закрепление материала о порядке членов предложения: подлежащее ? сказуемое, определение ? определямое слово, дополнение ? сказуемое, обстоятельство ? сказуемое. 4. Усвоение по образцу полных и неполных предложений. 5. Формы оформления прямой речи в татарском предложении.

Тема 3. Развитие навыков составления сообщений в рамках страноведческой и общенаучной тематики, понимание монологического высказывания.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

1. Структура татарского предложения. 2. Типы предложения по цели высказывания: а) повествовательные предложения (хикәя җөмләләр); б) побудительные предложения (боерык җөмләләр); в) вопросительные предложения (сорау җөмләләр); г) восклицательные предложения (тойгылы җөмләләр); 3. Порядок слов в предложении (җөмләдә сүзләр тәртибе): а) прямой порядок слов; б) инверсия.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Лексика: йорт хайваннары, бәрән, эт, чеби, ана каз, бәбкә, сыер, сарык, ат, колын, бозау, тәкә, үрдәк, күркә, тавык, әтәч, тал, чия, яшеллек, шомырт, миләш агачы, болан, гөлҗимеш куагы, үсеп утыр, бакча, өянке, тирәк, алмагач, чишмә, чыршы, нарат, болын, уҗым басуы, әрәмәлек, имән, такыя үр, какы, кузгалак, әнис, үстер; туфрак катламы, тере, пычрану, тормыш шартлары, начараю, тузан, каты матдәләр, чыгарып ташланган, выхлоп ясый торган, арасында, ягулык, чара, һава чистарту, зыянлы газлар, бает, йоту, углекислый газ, дымландыр, түбәнәйт, тавыш; саклау, кое, күл, чүпләнү, карар, кече елгалар, нигезендә, корыл, киңлек, кертелә, көчен бетерү, лайлалану, тыела, куллану, агулы, химикатлар, көрәш, үсемлек, корткыч бөҗәкләр, чүп үләне, тирес, машина туктап тору урыны, бензин салу, машина юу, ефәк, җебетү, мунчала, күн, очып китү, утырту полосалары, җир сөрү, терлек көтү, төзелеш Основные темы: 1. Структура татарского предложения. 2. Типы предложения по цели высказывания: а) повествовательные предложения (хикәя җөмләләр); б) побудительные предложения (боерык җөмләләр); в) вопросительные предложения (сорау җөмләләр); г) восклицательные предложения (тойгылы җөмләләр); 3. Порядок слов в предложении (җөмләдә сүзләр тәртибе): а) прямой порядок слов; б) инверсия.

Тема 4. Фонетика. Произносительная норма: обучение произношению.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Лексика: кар куна, кар күмә, гөрләвек, яшеллән, комлык, матурлан, таң, камыш, йолдыз, сукмак, нур, изге, җиләс, әллә, хәтле, чаклы, ләззәтлән, ел фасылы, күз алдыңа китер, вакытлыча, коел, чиксез, кадерен бел, кешелек, тыюлык, чара күр, ихтимал; Основные темы: 1. Межтекстовые и межфразовые связи. 2.Речь автора. Речь персонажей. 3. Повествование от I лица, от автора. 4. Умение строить предложения с положительным и отрицательным аспектами глагола.

Тема 5. Грамматика: обучение грамматике.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Лексика: бүген көн нинди, аяз, кояшлы, суык, салкын, салкынча, җилле, җылы, кызу, эссе, яңгырлы, томанлы, бертуктаусыз, мөгаен, җәен, көзен, кышын, язын, һава торышы, температура минус 30º ка кадәр төшә, язның соңгы ике ае аяз була, кайчак көннәр буе яңгыр ява, боз яуды, төнлә, көндез, көннәр матурланганнан-матурая бара, яңгыр чиләктән койган кебек ява, кояш кыздыра, күк күкри, яшен яшьни, бу кадәр карны минем беркайчан күргәнем юк, соңгы метеорологик мәгълүмат, һаваның температурасы, кар, җил, томан, томаннар еш буламы, быел, узган ел, киләсе ел, ел буе, әбиләр чуагы, ел саен, миңа яз ошамый; климатның тискәре шартлары, кар аз булу, кырау, корылык, кызу коры җил (суховей), куркыныч, кабатлану, еш, үсемлекләр үсү чоры Основные темы: 1. Ознакомление со способами параллельного и цепного построения самостоятельных предложений. 2. Употребление аналитических и синтетических придаточных предложений. Синтетические предложения как своеобразие татарских сложных предложений. 3. Практическое усвоение средств связи синтетических придаточных предложений с главным.

Тема 6. Лексикология: обучение лексике.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Лексика: бергәләп, рәхим ит, әзер, сый, кунакчыл, авыз ит, урнаштыр, бүләклә, чын күңелдән, гафу үтен, гафу ит, үпкәлә, Нәүрүз бәйрәме, дәвам ит, тәүлек, тәбриклә, йөгереш, көлкеле, такыя, тизәйткеч, чүлмәк, ват, җеп, каршыла, әйбер, ятла, түз; Основные темы: 1. Монологическая речь - Подготовка логичного, развернутого сообщения по теме, используя дополнительные источники информации. - - высказывание своего мнения по обсуждаемой проблеме (о взаимоотношениях человека и окружающей среды; о семейном бюджете и т.д.) 2. Чтение - Чтение с помощью словаря тексты из художественных произведений татарской литературы - Чтение с целью расширения кругозора научно-популярных статьей из журналов на татарском языке ("Идел", "Татарстан яшьләре" и.т.)

Тема 7. Развитие навыков письменного изложения прочитанного текста.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Лексика: гореф-гадәт, йола, бәйрәм, Республика көне, Хезмәт бәйрәме, Ватанны саклаучылар көне, Белем көне, Өлкәннәр көне, Балалар көне, Корбан бәйрәме, Раштуа бәйрәме, Сабан туе, кыр эшләре тәмамлангач, үткәрел, бөтен халыкларның бәйрәме, җыр-бию, анда, төрле уеннар, ярышлар, милли көрәш, алып тора, җиңүче, Сабан туе батыры, тәкә һәм кыйммәтләр бүләкләр, бирелә, ат чабышлары, кызыклы уза, чигүле сөлгеләр, гармун тавышы яңгырап тора, яраткан бәйрәм, капчык киеп йөгерү, чүлмәк вату, капчык сугышы, бау белән тартышу, йомырка салынган кашыкны авызга кабып йөгерү, бауга тезеп бәйләнгән әйберләрне күз йомып кисү, шома баганага үрмәләп менү, көянтә-чиләк белән йөгерү, балалар өчен аерым мәйдан ясала, кышкы Сабан туйлары үткәрелә башлады, чаңгычылар ярышы, татарча көрәш, гер, штанга күтәрү, волейбол, шашка, спорт төрләрен халыкка җиткерү; Основные темы: 1. Ознакомление с употреблением знаков препинаний в аналитических придаточных предложениях. 2. Употребление знаков препинаний в синтетических придаточных предложениях.

Тема 8. Формирование навыков работы с русским текстом по специальности с целью его перевода на татарский язык.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Лексика: изге Раштуа бәйрәме, бер көн элек (накануне), литургия гыйбадәт кылына, сочельник литургиясе, шәм, чиркәү, дингә, ышанучылар, өй актыру, суны изгеләндерү Основные темы: 1. Умение сравнивать аналитические предложения в татарском и русских языках. 2. Усвоение на образцах условий обособления в татарском языке. 3. Ознакомление с практическим употреблением типов определенно-личных предложений: Минем барасым бар. Миңа барырга кирәк. Синең укыйсың киләме? Арылды.

Тема 9. Формирование навыков понимания монологического и диалогического высказывания, связанное со специальностью студента

практическое занятие (2 часа(ов)):

Основные темы: 1. Изучение текста как смыслового, как тематического, структурного, коммуникативного, композиционного единства (название текста, зачинка, концовка). 2. Аудирование: - понимание на слух тексты из произведений татарской литературы в предъявлении преподавателя или в звукозаписи. - Слушание и понимание студентами содержание радио и телепередач на татарском языке (связанные с изученным языковым материалом). 3. Говорение: Диалогическая речь. - участие в полилоге по обсуждению вопросов, связанных с последними событиями в жизни республики. - Употребление в речи выражения татарского речевого этикета.

Тема 10. Формирование навыков ведения диалога на профессиональные темы, обсуждения услышанного (прочитанного); формирование навыков монологической речи в профессиональном общении.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Основные темы: 1. Письменный пересказ прочитанного текста, письменный перевод с татарского языка на русский. 2. Письмо под диктовку текстов, построенные на изученном языковом материале. 3. Ведения диалога на профессиональные темы. 4. Построение монологического высказывания в рамках профессиональной тематики в объеме не менее 10-12 фраз за 3 мин.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел дисциплины	Се-местр	Неде-ля семе стра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо-емкость (в часах)	Формы контроля самосто-ятельной работы
1.	Тема 1. Введение в курс "Татарский язык". Татарский речевой этикет	4	1-2	подготовка домашнего задания	3	домаш-нее задание
2.	Тема 2. Ведение диалога в связи с содержанием прочитанного/прослушанного текста.	4	3	подготовка к творческому экзамену	3	творчес-кое задание
3.	Тема 3. Развитие навыков составления сообщений в рамках страноведческой и общенаучной тематики, понимание монологического высказывания.	4	2-7	подготовка к устному опросу	8	устный опрос
4.	Тема 4. Фонетика. Произносительная норма: обучение произношению.	4	4	подготовка к контрольной работе	2	контроль-ная работа
5.	Тема 5. Грамматика: обучение грамматике.	4	5-6	подготовка к письменной работе	2	пись-мен-ная работа

N	Раздел дисциплины	Се-местр	Неде-ля семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо-емкость (в часах)	Формы контроля самосто-ятельной работы
6.	Тема 6. Лексикология: обучение лексике.	4	8	подготовка домашнего задания	2	домаш-нее задание
7.	Тема 7. Развитие навыков письменного изложения прочитанного текста.	4	9-12	подготовка к контрольной работе	4	контроль-ная работа
8.	Тема 8. Формирование навыков работы с русским текстом по специальности с целью его перевода на татарский язык.	4	13-14	подготовка к письменной работе	2	пись-мен-ная работа
				подготовка к тестированию	2	тести-рова-ние
9.	Тема 9. Формирование навыков понимания монологического и диалогического высказывания, связанное со специальностью студента	4	15-16	подготовка к устному опросу	4	устный опрос
10.	Тема 10. Формирование навыков ведения диалога на профессиональные темы, обсуждения услышанного (прочитанного); формирование навыков монологической речи в профессиональном общении.	4	17-18	подготовка к творческому экзамену	4	творчес-кое задание
	Итого				36	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Вузовское освоение курса 'Татарский язык впрофессиональной коммуникации' предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий, а также настоятельно требует рационального их сочетания. Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как практические занятия, семинары, деловые и ролевые игры, мастер-классы.

В курсе могут быть использованы также новые информационные технологии, в частности, мультимедийные программы, аудио- и видеоматериалы, технология концентрированного обучения, технология обучения на основе моделей речи, технология конструирования и т.д.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение в курс "Татарский язык". Татарский речевой этикет

домашнее задание , примерные вопросы:

1. Прочитайте и переведите диалог. 2. Составьте диалоги по следующим ситуациям: а) Вы пришли в гости к своему другу. Он знакомит вас со своими родственниками. Его родители интересуются вашей семьей. Уходя, поблагодарите за угощение. Попрощайтесь. б) Вы пришли в деканат узнать расписание на семестр. в) Ваши родственники купили новую квартиру и пригласили вас на новоселье. Но вы не сможете туда пойти. Позвоните и поздравьте их с этим событием, извинитесь, объясните причину.

Тема 2. Ведение диалога в связи с содержанием прочитанного/прослушанного текста.

творческое задание , примерные вопросы:

1. Составить небольшой текст (10-15 предложений) на тему: а) "Безнең якта кышлаучы кошлар" б) "Татарстанның "Кызыл китабы" в) Татарстан елгалары" 2. Составить 10 вопросительных предложений к тексту.

Тема 3. Развитие навыков составления сообщений в рамках страноведческой и общенаучной тематики, понимание монологического высказывания.

устный опрос , примерные вопросы:

Работа с текстами: 1. "Экология: табигать һәм кеше". 2. "Урманнарны саклау". 3. "Атом фаҗигаләре". 4. "Табигатьнең глобаль җылынуы".

Тема 4. Фонетика. Произносительная норма: обучение произношению.

контрольная работа , примерные вопросы:

Выполнить практические задания. (вспомните звуки татарского языка, закон сингармонизма, виды слогов, ударение)

Тема 5. Грамматика: обучение грамматике.

письменная работа , примерные вопросы:

Переведите текст "Елганың нияте" с татарского на русский язык. Выразите свое мнение, отношение (5-7 предложений).

Тема 6. Лексикология: обучение лексике.

домашнее задание , примерные вопросы:

Из литературных произведений, газет, журналов на татарском языке выпишите 10 предложения с фразеологизмами. Объясните значение каждого фразеологизма. Укажите их русский эквивалент.

Тема 7. Развитие навыков письменного изложения прочитанного текста.

контрольная работа , примерные вопросы:

Выполните задания: 1. В предложениях определите вид связи (аналитические или синтетические). 2. Предложения преобразуйте от одного вида в другой. 3. В предложениях поставьте знаки препинания. Напишите изложение. (текст "Болгар")

Тема 8. Формирование навыков работы с русским текстом по специальности с целью его перевода на татарский язык.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

письменная работа , примерные вопросы:

Переведите текст на татарский язык.

тестирование , примерные вопросы:

Укажите правильный перевод растений: дәлия а) георгин; ә) магнолия; б) маргаритка. сырганак а) лопух; ә) облепиха; б) черемица. усак а) осина; ә) сосна; б) ясень. и т.д.

Тема 9. Формирование навыков понимания монологического и диалогического высказывания, связанное со специальностью студента

устный опрос , примерные вопросы:

Подготовить выступление на 1 из следующих тем: 1. Россиянең "Кызыл китабы" 2. Татарстан табигате. 3. "Гринпис" халыкара экологик оешмасы. 4. "Түбән Кама милли паркы. 5. "Идел-Чулман" тыюлыгы.

Тема 10. Формирование навыков ведения диалога на профессиональные темы, обсуждения услышанного (прочитанного); формирование навыков монологической речи в профессиональном общении.

творческое задание , примерные вопросы:

Напишите сочинение на одну из предложенных тем: "Татарстан Республикасының территориясе", "Татарстан Республикасының су ресурслары", "Татарстан Республикасының туфрак катламы"

Итоговая форма контроля

зачет (в 4 семестре)

Примерные вопросы к итоговой форме контроля

Задания к зачету.

I. Тексты для перевода.

1. Дүрт ел фасылы бар: кыш, яз, җәй, көз.

Кышын көннәр салкын була. Урамнарны кар күмә. Елгаларны боз каплый. Кышын балалар чанада, чаңгыда, тимераякта шуарга яраталар. Алар кар бабай ясыйлар, хоккей уйныйлар.

Кышын Россиядә һәм Татарстанда Яңа ел бәйрәме, 7 нче гыйнварда Раштуа бәйрәме була. Февраль аенда тагын бер бәйрәм бар. Бу - Ватанны саклаучылар көне. Ул 23 нче февральдә бәйрәм ителә.

Кыштан соң яз килә. Язгы көннәр җылы, кояшлы була. Кайвакыт яңгырлар ява, күк күкри. Язын табигать матурлана. Җылы яклардан кошлар кайта. Урманнарда беренче чәчәкләр күренә.

Язгы бәйрәмнәр ? халыкара хатын-кызлар көне (8нче март), Хезмәт бәйрәме (1нче май), Җиңү көне (9нчы май).

Яздан соң җәй килә. Җәен көннәр эссе, аяз була. Җәй - ял вакыты. Укучыларның, студентларның каникуллары башлана. Алар спорт лагерларенда ял итәләр, башка шәһәрләргә, илләргә баралар

30 нчы августта Татарсанда зур бәйрәм була. Бу - Республика көне. Казанга күп кунаклар килә. Алар спорт ярышлары, концертлар карыйлар, күңелле ял итәләр.

Җәйдән соң көз килә. Көзен көннәр болытлы, яңгырлы була. Кошлар җылы якларга китәләр. Бакчаларда, кырларда уңыш җыялар.

Көзен мәктәпләрдә, училищеларда, техникумнарда, университетларда укулар башлана. 1нче сентябрь ? Белем көне. Ноябрь аенда тагын 2 бәйрәм бар. 6 нчы ноябрь - Татарстан Республикасының Конституциясе көне, ә 7 нче ноябрь - килешү көне.

2. Мин Казан университетында укыйм. Университетта без төрле телләр өйрәнәбез: рус (татар, инглиз, француз, алман, гарәп, фарсы, төрек, испан) телләре.

Татар теле дәресләрендә без яңа сүзләр өйрәнәбез, алар белән җөмләләр төзибез, татарча сөйләшәбез һәм аралашабыз, монологлар сөйлибез. Укытучы безгә төрле сораулар бирә, ә без җавап кайтарабыз.

Һәр дәрестә диярлек без күнегүләр язабыз, грамматик кагыйдәләр белән танышабыз, аларны кабатлыйбыз.

Дәресләрдә без Татарстан Республикасының дәүләт төзелеше, халыкара багланышлары, сәясәте, икътисады турында мәгълүмат алабыз. Шулай ук татар халкының тарихы, әдәбияты, сәнгате, мәдәнияте, күренекле шәхесләре турында текстлар укыйбыз һәм тәрҗемә итәбез.

"Телләр белгән - илләр белгән", диләр.

3. Сабан туе элек-электән татар халкының яраткан бәйрәме. Сабан туе язгы эшләрне тәгәлләү бәйрәме. Ул, гадәттә, июнь башында үткәрелә, шимбә көндә авылларда, ә якшәмбе көнне районнарда була. 20 ? 25 июнь тирәсендә Казанда үтә.

Сабан туе Идел буенда яшәгән барлык милләтләрнең дә уртак бәйрәменә әйләнде. Анда татар халкы белән бергә рус, мари, удмурт, башкорт һәм башка халыклар да катнаша. Бәйрәмне үткәрү өчен, тигез һәм уңайлы урын сайлана. Бу урын мәйдан дип атала. Авыл халкы һәм кунаклар мәйданга бәйрәмчә киенеп, кайсы җәяү, кайсы машина белән килә.

Сабан туенда иң зур ярыш - көрәш. Татар көрәшендә сөлге тотып көрәшәләр. Һәр көрәшче сөлге белән көндәшенең биленнән урап тота һәм аны җиргә егарга тырыша. Көрәшне малайлар башлап җибәрәләр. Аннары мәйданга чиратлашып яшүсмерләр, егетләр, урта яшьләрдәге ирләр көрәшә. Көндәшен аркасына яткырган кеше җиңә. Көрәштә батыр калучыга тәкә һәм кыйммәтле бүләк бирәләр.

Сабантуйда икенче зур ярыш - ат чабышы. Атлар 5 - 8 километр ераклыктан мәйданга чабып керәләр. Иң зур бүләкләрнең берсе ат чабышында җиңүчегә бирелә. Иң арттан килгән атның хуҗасына да бүләк бирәләр, муенына яулыклар, тастымаллар бәйлиләр.

4. Мәйданда төрле халык уеннары һәм спорт ярышлары оештырыла: шома колгага менеп әтәч алу; капчык киеп йөгерү; капчык белән сугышу; чүлмәк вату; сулы чиләк-көянтә асып йөгерү; аяк бәйләп йөгерү; аркан тартышу һәм башка кызыклы уеннар. Спорт ярышлары йөгерү, биеклеккә һәм озынлыкка сикерү, волейбол, теннис буенча үткәрелә. Мәйданда артистлар да чыгыш ясый: бииләр, җырлыйлар, нәфис сүз сөйлиләр. Балалар да күңел ачалар, төрле уеннарда катнашалар.

Ярышлар һәм уеннар беткәч, кешеләр өйләренә таралалар. Һәр йортта табын әзерләнә, бәйрәм ашлары пешерелә. Кичен яшьләр өчен җыр-биюләр дәвам итә.

Сабан туе - күңелле һәм шатлыклы бәйрәм.

5. Казан - Татарстанның башкаласы

Казан - борынгы шәһәр. Ул Иделнең буенда урнашкан. Казанның мәйданы 288 кв. км. Анда 1миллионнан артык кеше яши.

Шәһәр 7 районга бүленгән: Вахитов, Совет, Киров, Мәскәү, Идел буе, Яңа Савин һәм Авиатөзелеш районнары.

Казанның үзәгендә тарихи һәйкәл - Кремль балкып тора. Биредә Президент Сарае, Сөембикә манарасы, Благовещение соборы һәм административ биналар урнашкан. Кремль каршындагы мәйданда герой?шагыйрь Муса Җәлил һәм аның көрәштәшләренә һәйкәл куелган.

Казанның Кремль урамында, иң матур биналарның берсендә Татарстан Республикасының Милли китапханәсе урнашкан. Аның каршында - 1804нче елда төзелгән мәшһүр Казан университеты. Биредә бөек ачышлар ясалган, атаклы галимнәр эшләгән. Университет - Татарстанның, Казанның горурлыгы.

Башкалабызда берсеннән-берсе матур биналар, урамнар, истәлекле һәм тарихи урыннар шактый күп. Алар арасында Дәүләт музее, Сынлы сәнгать музее, шәһәр хакимияте бинасы, опера һәм балет театры һәм башкалар.

6. Казан - эре сәнәгый үзәк. Биредә самолетлар, вертолетлар, медицина җиһазлары, магнитлы тасмалар, мех һәм тегү әйберләре, дарулар һәм башка югары сыйфатлы товарлар житештерелә. Казанда эшләнгән әйберләр төрле республикаларга, Бәйсез Дәүләтләр Бердәмлеге илләренә, чит илләргә чыгарыла.

Казан - фән патшалыгы. Биредә Россия фәннәр академиясенең Казан филиалы, Татарстан фәннәр академиясе, күпсанлы фәнни-тикшеренү институтлары урнашкан. Казан дәүләт университеты, техник һәм технологик, педагогика, энергетика һәм медицина университетлары, авыл хуҗалыгы академиясе, архитектура һәм төзелеш академиясе, финанс?экономика һәм коммерция институтлары галимнәре дә фәнгә зур өлеш кертәләр. Әлеге югары уку йортларында 35 меңгә якын студент белем ала.

Казан ? танылган мәдәни үзәк. Шәһәрдә 6 театр эшли: М.Җәлил исемендәге опера һәм балет театры, Г.Камал исемендәге татар дәүләт академия театры, В.Качалов исемендәге Зур рус драма театры, К.Тинчурин исемендәге татар драма һәм комедия театры, Яшь тамашачы театры, Курчак театры. Биредә С.Сәйдәшев исемендәге Зур концерт залы, Г.Тукай исемендәге татар дәүләт филармониясе, "Казан" милли-мәдәни үзәге, күпсанлы мәдәният сарайлары, китапханәләр бар.

Татарстан Республикасы

Татарстан Идел буенда урнашкан. Аның мәйданы - 68 мең кв. км. Халкы - 3 миллион 700 мең кеше. Татарстанда 100дән артык милләт вәкиле яши. Татарстан Республикасы составында 43 район, 19 шәһәр, шәһәр төрендәге 22 бистә һәм 1000гә якын авыл исәпләнә. Иң зур шәһәрләр - Казан, Яр Чаллы, Түбән Кама, Бөгелмә, Әлмәт, Чистай, Алабуга һәм башкалар. Татарстан аша 4 зур елга ага: Идел, Кама, Нократ, Агыйдел. Кечкенә елгалар һәм күлләр дә күп.

Татарстан ? эре сәнәгый үзәк. Казан шәһәрендә самолетлар, вертолетлар, медицина җиһазлары, магнитлы тасмалар, мех һәм тегү әйберләре, дарулар житештерелә. Чаллыда "КаМАЗ" йөк автомобильләре һәм "Ока" җиңел машиналары, Чистай шәһәрендә атаклы "Восток" сәгатьләре, Түбән Камада автомобиль шиннары, Яшел Үзәндә суыткычлар эшләнә. Татарстанда эшләнгән югары сыйфатлы әйберләр төрле республикаларга, Бәйсез Дәүләтләр Бердәмлеге илләренә, чит илләргә чыгарыла. Республикабызга да әлеге дәүләтләрдән төрле товарлар кертелә: авыл хуҗалыгы машиналары, минераль ашламалар, төзелеш һәм юл техникасы, агач материаллары һәм башкалар.

Татарстан Россия Федерациясенең өлкәләре, БДБ дәүләтләре, Балтыйк буе илләре һәм күп кенә чит илләр белән икеяклы килешүләр төзеде һәм ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштырды. Татарстан Көнчыгыш илләре белән дә, Көнбатыш илләре белән дә багланышларны киңәйтә. Чит илләрдә Татарстанның вәкаләтле вәкиллекләре эшли. Алар чит ил кешеләренә Татарстан турында мәгълүмат җиткерәләр.

7. Бөек Болгар дәүләте Европаның көнчыгышында беренче зур дәүләт булган. 922 нче елда болгарлар ислам динен кабул иткәннәр. Бу вакыйга Болгар дәүләтенең үсешенә зур йогынты ясаган. Болгарлар башка дәүләтләр белән сәүдә иткәннәр, акча сукканнар, төрле кораллар, савыт-саба эшләгәннәр. Болгарларның үз язулары булган; фән, мәдәният; мәгариф үсеш алган.

1236 нчы елда монгол явы Болгар дәүләтен басып ала. Болгар дәүләте җимерелә һәм Алтын Урдага кертелә. Алтын Урда таркалганнан соң яңа дәүләт ? Казан ханлыгы төзелә. Биредә яшәүчеләрне Казан татарлары дип йөртә башлыйлар. Казан ханлыгы Бөек Болгарның дәвамы була. Бу чорда бик матур биналар, мәчетләр, мәктәп-мәдрәсәләр төзелгән.

1708 нче елда Казан шәһәре Казан губернасы үзәгенә әверелә. Казан губернасы хуҗалык үсеше ягыннан Россиядә алдынгы урында торган. Икътисади тормышның нигезен авыл хуҗалыгы тәшкил иткән. XVIII нче гасырда Казанда зур остаханәләр, завод-фабрикалар барлыкка килгән. Бу чорда Казан Россиянең иң эре сәүдә үзәкләренә әверелә. Шәһәр бик тиз үсеш ала. Анда телефон үткәрелә, шәһәрнең үзәк урамнарында трамвай йөри башлый, завод-фабрикаларның саны арта, тимер юл челтәре киңәя.

8. Татар халкының традицион йолалары һәм бәйрәмнәре Идел буенда яшәгән башка күрше милләт халыклары: башкорт, чуваш, мари, удмуртлар, шулай ук көнчыгыш славяннар белән дә зур уртаклык күрсәтә.

Һәр халыкның да рухи мәдәниятендә туган тел төп урынны алып тора. Халыкның туган тел, үз ана теле сакланган очракта гына милли йөзе, гореф-гадәтләр, йолалар да саклана.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Соңгы вакытта туган телебезгә дә, борынгыдан килгән йолаларга да игътибарыбыз бик нык артты. Борынгы философ һәм "тарихның атасы" дип танылган Геродот түбәндәге фикерне әйткән: "Әгәр дөньядагы халыкларга иң яхшы йолаларны һәм гореф-гадәтләрне сайлап алырга кушсаң, игътибар белән караганнан соң, һәр халык үзенекен сайлап алыр иде, чөнки барысы да үз халыкларының яшәү рәвеше иң яхшысы дип исәпли". Моннан 25 гасыр элек әйтелгән бу фикер әле бүгенге көндә дә үзенең тирәнлеге һәм дөреслеге белән таң калдыра, һәрбер халыкның борынгы йолалары һәм борынгы ышануларына хөрмәт белән карарга кирәклеге кисәтелә кебек.

9. Болгар дәүләте Чулман һәм Идел елгалары буенда мең еллар элек барлыкка килә. Аңа хәзерге Татарстан, Чувашия, Мари-эль, Удмуртия, Башкортстанның көнбатыш, Мордовиянең көнчыгыш җирләре, Самара, Ульяновск, Пенза, Саратов, Астрахань, Волгоград, Түбән Новгород, Пермь өлкәләренең зур җирләре кергән. Аның төп өлеше безнең Татарстан республикасына туры килә.

Әкренләп шәһәрләр, авыллар төзелгән. Болгарлар башка дәүләтләр белән сәүдә иткәннәр, акча сукканнар. Авылларда игенчелек, терлекчелек, һөнәрчелек үсә. Болгарлар көтүлекләрдә ат, сыер, сарык, кәҗә асраганнар. Алар беркайчан да дуңгыз тотмаганнар. Болгар җирләре урманнарга, елга-күлләргә бай булган. Бу аучылык өчен зур мөмкинлекләр тудырган.

Болгарлар тимер эшен яхшы белгәннәр. Бакырдан савыт-саба: тәлинкә, касә, комганнар ясаганнар. Алтынчылар, көмешчеләр кыйммәтле ташлардан матур бизәнү әйберләре ясаган.

Болгарларның үз язулары булган, фән, мәдәният, мәгариф нык үскән. 922 нче елда Болгарлар ислам дине кабул иткәннәр. Бу дәүләтнең үсешенә тагын да ярдәм итә.

Болгар-рус бәйләнешләре һәрчак төзек булган. Моңа Болгар-Киев юлы булышкан.

10. Татарстан Республикасының климаты нигездә урта киңлекләрдәге континенталь һава массалары тәэсирендә формалаша. Гыйнварда уртача температура 14? С салкын, июльдә 19? С җылы. Еллык явым-төшем күләме 450-540 мм. Явым-төшемнең 65-70% апрель-октябрь айларына туры килә. Идел алды, Кама алды һәм Бөгелмә калкулыгындагы биек урыннарда дымлырак. Майның беренче декадасында температура 10 градустан җылырак, сентябрьнең икенче декадасында 10 градустан салкынрак булучан. Кырау төшми торган вакыт гадәттә 106-150 көнгә сузыла. Җилләр күбрәк көньяк-көнбатыштан, көньяк һәм көньяк-көнчыгыштан исә.

Республика су ресурсларына бай. Су өслегенең мәйданы 4,4 мең км²(барлык территориянең 6,4%) тәшкил итә. 3 меңгә якын елга һәм инеш исәпләнә, аларның уртача тыгызлыгы 1км² җиргә - 0,46 км. Җир өслеге суларының запасы сусаклагычларда тупланган. Җир асты суларының запасы шактый: төче, аз тозлы һәм тозлы сулар; аларның бер өлеше дәвалау өчен файдалы.

Туфрак катламы төрле. Республикада территориясендә соры урман туфраклары (405 чамасы) һәм кара туфрак киң таралган. Елга үзәннәрендә аллювиаль, кара туфрак һәм сазлы туфрак. Урманнар территориясенең 17% чамасын алып тора. Иделнең сул һәм Каманың уңъягында нарат урманнары, аерым урыннарда чыршы һәм ак чыршы урманнары сакланган. Кама аръягын киңьяфраклы урманнар били

11. Ерак Африканың Замбези елгасында табигатьнең гаҗәеп могҗизасы - мәһабәт Виктория шарлавыгы бар.

Аны 1855 елда күренекле инглиз сәяхәтчесе Давид Ливингстон ача һәм Англия королевасы хөрмәтенә шулай дип атый.. Шарлавыкның киңлеге - 1800м, биеклеге - 120 м. Аның тавышы 25 километрдан да ишетел, ә су тамчыларыннан торган биек болыт 40 километрдан да күренә. Елга кыялар арасыннан үзенә юл сала. Су тамчыларында салават күпере уйный, шарлавыкның каршы ягында каньон (тирән тар үзән) стенасыннан күпләгән чишмә агып төшә. Алар өстенә яңадан-яңа су ташкыны ташланып, чишмәләрне үз артыннан ияртә. Бу шарлавыкны җирле халык, "шаулый торган төтен", ди.

Күчерә торган су күләме буенча дөньяда иң куәтле шарлавык - Төньяк Америкада Ниагара елгасындагы Ниагара шарлавыгы. Аның биеклеге - 51 м. Ә дөньяда иң биек шарлавык - көньяк Америкада Чурун елгасының югары агымы тирәсендәге Анхель шарлавыгы, аның биеклеге - 1054 м. Шарлавык 1935 елда аны ачкан очучы Анхель исеме белән аталган.

12. Идел - "зур елга", "елга"дигән сүз. Идел - Татарстанда һәм элекке СССРның Европа өлешендә иң зур һәм иң әһәмиятле елга. Аның Татарстан мәйданы аша аккан өлешенең озынлыгы - 180 чакрым. Иделнең 200 дән артык кушылдыгы бар. Сул яктан килеп кушылганнары, уңъяк кушылдыклары белән чагыштырганда , күбрәк һәм сулары да мулрак. Идел - буенда Казан, Яшел Үзән, Болгар, Тәтеш шәһәрләре, заводлар, ял йортлары, бик күп авыллар һәм пристаньнар урнашкан. Идел - тыныч һәм акрын агымлы, мул сулы елга. Аның үзәннәре бик киң. Уңъяк яры текә һәм таулы. Тау битләрендә яфраклы урманнар, куаклар үсә, җиләк-җимеш бакчалары күп. Волга атамасына килсәк, ул соңрак кына таралыш ала. Бүген Волга сүзенең килеп чыгышы турында 14-15 төрле фикер бар.

13. Кабан күле

Күп төрле легенда-риваятьләрдән кергән су чыганакларының берсе - Кабан күле. Ул өч күлне берләштерә: Түбән Кабан (Бирге), Урта Кабан (Ерак) һәм Югары Кабан (Борисково Кабаны). Күлләрнең гомуми озынлыгы -* 7,5 чакрым. Болак каналы бу күл үзәненең дәвамы булып тора.

Түбән кабан күле Казан каласының үзәк өлешенә урнашкан. Элек озынлыгы 1,8 чакрым булган, хәзерге Г.Камал исемендәге Татар академия театрын төзү нәтиҗәсендә ул 1,75 чакрымга калган. Киңлеге исә 120 метрдан алып 325 метрга җитә. Тирәнлеге 12 метр, мәйданы - 55-59 гектар чамасы. Суы кызгылт төстә, сероводород исе килеп тора. Элек күл көньяк-көнбатыш өлешеннән Болак ермагы ярдәмендә Казан суы белән тоташкан булган.

Урта Кабан - зур күл. Ул Түбән кабаннан көньякка таба урнашкан. Аның озынлыгы - 3,3 чакрым, киңлеге 170 метрдан алып 589 метрга кадәр җитә. Уртача тирәнлеге - 6,5 метр.

Югары Кабан белән Урта Кабан арасы - 1,3 чакрым. Югары Кабан күле - мөстәкыйль күл; ул башка күлләр белән тоташмаган. Аның озынлыгы - 930, киңлеге - 300 метр. Күлнең көнбатыш ярында Борисково бистәсе урнашкан, көнчыгыш ягыннан автотрасса уза. Хәзерге вакытта Кабан күленең экологик халәте катлаулы.

14. Аккош күле

Аккош күле Казан шәһәренең көнбатыш өлешендә, Киров районында урнашкан. Тирә-юне тыныч булып, янында кайчандыр аккошлар бала чыгарып яшәгәнгә күрә, ул шулай аталган. Күл һәм аның әйләнә-тирәсе - Казан халкының яратып ял итә торган урыннарының берсе. Аккош күле һәрберсенең киңлеге 20 метрга җиткән ермаклар белән тоташкан өч күл җыелмасыннан тора. Күлнең озынлыгы - 2,6 чакрым, киңлеге - 276 метр, уртача тирәнлеге - 1,1 метр, мәйданы - 42, 9 гектар. Хәзерге вакытта беренче һәм икенче күлләрне тоташтыра торган ермакның суы корыган, күп утраулар барлыкка килгән.Аның төньягындагы суы сазлыкка әйләнеп бара. Тирән күл

Тирән күл - Казанның көнбатыш кырыеннан Осиново (Яшел Үзән р-ны) авылына таба сузылган. Ул төньяк-көнбатыштан көньяк көнчыгыш юнәлештә урнашкан; озынлыгы - 1 чакрым, киңлеге - 45 метр чамасы, мәйданы 12 гектар. Иң тирән урыны - 16 метр чамасы, уртача тирәнлеге - 6 метр. Күл төбендә карст токымнары эрү нәтиҗәсендә барлыкка килгән тирән чокырлар, упкыннар бар. Аның көньяк-көнчыгыш өлеше саерак. Күлнең бу ягында куаклыклар үсә. Күл, нигездә, аңа агып төшә торган сулар белән туклана. Шуңа күрә аның суы саргылт төстә. Болганчык су аша кояш нурлары күлнең төбенә үтеп керә алмый. Аның су температурасы плюс 6-9 градустан артмый. Хәзерге вакытта Тирән күл саега бара.

15. Зәңгәр күл

Зәңгәр күл Казан тирәсендә - Казан суы бассейнындагы Щербаковка авылы янында урнашкан. Ул урман, куаклыклар һәм сазлыклар белән әйләндереп алынган. Мәйданы - 1км² чамасы. Күлнең тирәнлеге - 2-3 метр. Бу күлнең төньяк ягында киңәеп киткән өлешендә Олы һәм Кече упкын бар. Кече упкынның тирәнлеге - 5-6 метр. Суүсемнәр басу сәбәпле, аның төбе күренми. Олы упкын - диаметры 50 метрга җитә торган түгәрәк рәвешендәге чокырны хәтерләтә. Тирәнлеге 15 метрга җитә; суы үтә күренмәле һәм бик чиста булганлыктан төбе күренеп тора. Аның формасы берсе эченә берсе куелган өч бүрәнкәне хәтерләтә. Тирә-юне гипс катламы белән әйләндереп алынган. Упкын төбендә юлы түбәнгә китә торган тар гына тишек бар. Ул тишекнең тирәнлеге 4 метр. Зәңгәр күлгә килеп кушыла торган елга-чыганаклар юк. Аның үзеннән мул сулы елгачык агып чыга. Злеге күл суының составында күп төрле эрегән химик матдәләр барлыгы ачыкланган. Аның суында, Иделнең составы белән чагыштырганда, химик матдәләр 15 тапкырга күбрәк. Зәңгәр күл суы сероводородка бай, ааның суының авыруларны дәвалау өчен әһәмияте зур. Кышын катмый, даими температура саклана.

II. Темы для составления монологов (или диалогов)

1. Факультетның күренекле галимнәре.
2. Татарстан табигате.
3. Казан - Татарстанның башкаласы.
4. Химия һәм туклану.
5. Металл һәм аларның төрләре.
6. Үсемлекләр систематикасы.
7. Россиянең "Кызыл китабы".
8. Россиянең флора һәм фаунасы.
9. Татарстанның ландшафты.
10. Төркия.
12. Шәһәрнең (республиканың) экологик проблемалары.
13. Лондон - Бөекбританиянең башкаласы.
14. Австралия.
15. Татарстандагы тыюлыклар.
16. Татарстан Республикасы
17. Татар һәм рус халыкларының милли бәйрәмнәре
18. Татарстанның су ресурслары.
19. Казан тирәсендәге сулыклар.
20. Медицинада кулланыла торган үсемлекләр.

7.1. Основная литература:

Гарипова-Хасаншина, В. В. Татарский язык: для начинающих [Электронный ресурс] / В. В. Гарипова-Хасаншина. - Казань: 'Хозур' - 'Тынычлык', 2017. - 194 с. - Режим доступа: http://znanium.com/catalog/product/1021341

Фәтхуллова, К. С. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшәчеләр өчен татар теле дәреслеге. Башлангыч дәрәҗә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Э. Н. Денмөхәммәтова .? Электронные данные (1 файл: 5,21 Мб) .? (Казань : Казанский федеральный университет, 2015) .? Загл. с экрана .? Для 2-го семестра .? Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2012 .? Режим доступа: только для студентов и сотрудников КФУ .? URL:http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000943.pdf

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Фәтхуллова, К.С. Татарча сөйләшәбез, укыйбыз, язабыз [Текст: электронный ресурс] = Говорим, читаем, пишем по-татарски : рус телендә сөйләшүчеләр өчен татар теле дәреслеге. Урта дәрәҗә / К. С. Фәтхуллова, Ә. Ш. Юсупова, Э. Н. Денмөхәммәтова .? Электронные данные (1 файл: 4,66 Мб) .? (Казань : Казанский федеральный университет, 2015) .? Загл. с экрана .? Для 3-го и 4-го семестров .? Вых. дан. ориг. печ. изд.: Казан, 2015 .? Режим доступа: только для студентов и сотрудников КФУ .? URL:http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_179_000944.pdf6.

Салимова, Д. А. Двуязычие и перевод: теория и опыт исследования [Электронный ресурс] : монография / Д. А. Салимова, А. А. Тимерханов. ? М. : Флинта : Наука, 2012. ? 280 с. - Режим доступа: http://znanium.com/catalog/product/456721

7.2. Дополнительная литература:

1. Харисов Ф.Ф. Татар теле: чит телле аудиториядә. 2 кисәктә. / Ф.Ф.Харисов, Г.Ф.Харисова, С.Х.Айдарова. - Казан: Мәгариф, 2009. 1 нче кисәк. - 231 б.

2. Харисов Ф.Ф. Татар теле: чит телле аудиториядә. 2 кисәктә. / Ф.Ф.Харисов, Г.Ф.Харисова, С.Х.Айдарова. - Казан: Мәгариф, 2009. 2 нче кисәк. - 153 б.

3. Барышников Н.В. Основы профессиональной межкультурной коммуникации [Электронный ресурс]: учебник / Н.В. Барышников. ? М.: Вузовский учебник; ИНФРА-М, 2014. ? 368 с. - Режим доступа: http://znanium.com/catalog/product/408974

4. Нелюбин Л.Л. Переводоведческая лингводидактика [Электронный ресурс]: Учебно-методическое пособие / Л.Л. Нелюбин, Е.Г. Князева. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Флинта: Наука, 2009. - 320 с. ISBN 978-5-9765-0800-2. - Режим доступа: http://znanium.com/catalog/product/200412

5. Юсупов А.Ф. Стилистика и культура речи татарского языка [Электронный ресурс]: Конспект лекций. - Казань, 2014. - Режим доступа: http://libweb.kpfu.ru/ebooks/10-IFMK/10_163_kl-000627.pdf

7.3. Интернет-ресурсы:

Единое окно доступа к образовательным ресурсам - htpp://window.edu.ru

Официальный портал мэрии Казани - www.Kzn.ru.

сайт татарской прессы - www.matbugat.ru

Сайт Язык.ru - http://yazyk.h17.ru/1_lingvistics/article2.html

унивирсальная энциклопедия "Википедия" - www.Wikipedia.ru.

Филология и лингвистика - htpp://www.filologia.su/sociolingvistika

Электронные словари - www.slovari.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарский язык в профессиональной коммуникации" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Лингафонный кабинет, представляющий собой универсальный лингафонно-программный комплекс на базе компьютерного класса, состоящий из рабочего места преподавателя (стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Tutor, головная гарнитура), и не менее 12 рабочих мест студентов (специальный стол, стул, монитор, персональный компьютер с программным обеспечением SANAKO Study Student, головная гарнитура), сетевого коммутатора для структурированной кабельной системы кабинета.

Лингафонный кабинет представляет собой комплекс мультимедийного оборудования и программного обеспечения для обучения иностранным языкам, включающий программное обеспечение управления классом и SANAKO Study 1200, которые дают возможность использования в учебном процессе интерактивные технологии обучения с использование современных мультимедийных средств, ресурсов Интернета.

Программный комплекс SANAKO Study 1200 дает возможность инновационного ведения учебного процесса, он предлагает широкий спектр видов деятельности (заданий), поддерживающих как практики слушания, так и тренинги речевой активности: практика чтения, прослушивание, следование образцу, обсуждение, круглый стол, использование Интернета, самообучение, тестирование. Преподаватель является центральной фигурой процесса обучения. Ему предоставляются инструменты управления классом. Он также может использовать многочисленные методы оценки достижений учащихся и следить за их динамикой. SANAKO Study 1200 предоставляет учащимся наилучшие возможности для выполнения речевых упражнений и заданий, основанных на текстах, аудио- и видеоматериалах. Вся аудитория может быть разделена на подгруппы. Это позволяет организовать отдельную траекторию обучения для каждой подгруппы. Учащиеся могут работать самостоятельно, в автономном режиме, при этом преподаватель может контролировать их действия. В состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль Examination Module - модуль создания и управления тестами для проверки конкретных навыков и способностей учащегося. Гибкость данного модуля позволяет преподавателям легко варьировать типы вопросов в тесте и редактировать существующие тесты.

Также в состав программного комплекса SANAKO Study 1200 также входит модуль обратной связи, с помощью которых можно в процессе занятия провести экспресс-опрос аудитории без подготовки большого теста, а также узнать мнение аудитории по какой-либо теме.

Каждый компьютер лингафонного класса имеет широкополосный доступ к сети Интернет, лицензионное программное обеспечение. Все универсальные лингафонно-программные комплексы подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "КнигаФонд", доступ к которой предоставлен студентам. Электронно-библиотечная система "КнигаФонд" реализует легальное хранение, распространение и защиту цифрового контента учебно-методической литературы для вузов с условием обязательного соблюдения авторских и смежных прав. КнигаФонд обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям новых ФГОС ВПО.

Технические средства, необходимые для проведения занятий: компьютер, средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет), сканер, принтер, ноутбук, телевизор, магнитофон.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 05.03.06 "Экология и природопользование" .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Кузьмина Х.Х. ____________________
Сагдиева Р.К. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Хадиева Г.К. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ